

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
Факультет суспільних наук і міжнародних відносин
Кафедра соціології

Затверджую:

Узгоджено:

Ректор Дніпропетровського
національного університету імені Олеся
Гончара
професор, чл. кор. НАН України

Проректор з науково-педагогічної
роботи, професор

 ПОЛЯКОВ М.В.

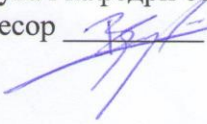
 ЧЕРНЕЦЬКИЙ С.О.

ПРОГРАМА

**комплексного кваліфікаційного екзамену
з напрямку підготовки 6.030101 – Соціологія**

Програму обговорено та ухвалено
на засіданні Вченої ради факультету
суспільних наук і міжнародних відносин.
Протокол від 10 грудня 2015 р. № 6
Голова ради,
професор О.С. ТОКОВЕНКО

Завідувач кафедри соціології,
професор В.В. КРИВОШЕЇН

Дніпропетровськ
2015

Розділ 1. Загальна частина

Атестація випускників за напрямом підготовки 6.030101 – Соціологія здійснюється Екзаменаційною комісією на основі аналізу успішності, оцінки якості вирішення випускниками професійних та соціально-професійних задач, передбачених *освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ), програмою освітньо-професійної підготовки (ОПП)*. Атестації підлягають студенти-випускники, які виконали в повному обсязі план навчальної підготовки бакалавра. Нормативна форма атестації передбачає захист випускної кваліфікаційної роботи та комплексного кваліфікаційного екзамену.

Комплексний кваліфікаційний екзамен (ККЕ) за напрямом підготовки 6.030101 – Соціологія проводиться як комплексна перевірка знань та умінь з наступних нормативних дисциплін:

- Історія соціології;
- Загальнотеоретична соціологія;
- Методологія та програмування соціологічних досліджень;
- Гендерна соціологія;
- Соціологія права і девіантної поведінки;
- Соціологія політики.

Ефективна організація підготовки фахівців за напрямом підготовки 6.030101 – Соціологія полягає у поєднанні теоретичних знань та навичок практичної діяльності.

У результаті вивчення вказаних дисципліни фахівець повинен **знати**:

- природу та закони функціонування соціуму на основі комплексного підходу та узагальнених показників соціального розвитку, операціоналізації головних понять соціологічного знання;

- соціальну обумовленість суспільних змін, причини виникнення суспільних проблем, спираючись на класичні і сучасні соціологічні теорії та соціальні технології, використовуючи новітні інформаційне забезпечення, застосовуючи комплексний підхід;

- основні правила організації і проведення соціологічних досліджень (розробляти програму соціологічного дослідження, визначати об'єкт, предмет, цілі та завдання, методи збору соціологічної інформації та формування вибіркової сукупності шляхом здійснення теоретичного аналізу особливостей соціального об'єкту);

- технології та методи оцінювання стану і можливостей різних сфер соціального життя, напрямків ефективної соціальної взаємодії соціальних спільнот на основі вивчення повсякденності як особливої сфери життєвого світу, методом визначення драматургічної версії повсякденної реальності, визначати види соціальних відносин та прогнозувати основні напрямки їх розвитку.

Підготовлений фахівець повинен **вміти**:

- здійснювати моніторинги соціальних інновацій методом соціологічного аналізу нововведень в сучасних соціологічних теоріях;

- брати участь у дослідницькій роботі спрямованій на впровадження

результатів соціологічних досліджень шляхом ініціації інноваційних соціальних технологій;

- брати участь в розробці заходів щодо подолання деструктивних тенденцій у розвитку соціальних систем шляхом вивчення теоретичного та емпіричного матеріалу та результатів соціологічних досліджень;

- проводити комплексне вивчення елементів досліджуваного соціального об'єкту, застосовуючи кількісні та якісні методи аналізу різних сторін досліджуваного соціального об'єкту;

- відслідковувати загальні і локальні зміни у соціумі, масовій свідомості, проводити, спостереження за соціально-психологічним станом окремих груп та верств населення;

- здійснювати координацію інформаційних потоків з метою задоволення потреб соціального управління, спираючись на сучасні соціальні технології;

Розділ 2. Зміст розділів програми комплексного кваліфікаційного екзамену

Розділ 2.1 Історія соціології

Основні етапи історії соціологічної думки. Соціальні та теоретичні передумови виникнення соціології. Соціальне знання в культурах Стародавнього Сходу. Протосоціологічне знання стародавнього Китаю, Індії, Вавилону, Єгипту. Зародження елементів наукового знання в надрах античної культури Греції та Риму. Проблеми суспільства та людини в творчості Демокрита. Вчення Платона про суспільство. Проблеми суспільства, людини та сенсу її життя в творчості Аристотеля. Соціальне знання епохи Середньовіччя. Соціальне вчення раннього християнства. Фома Аквінський та соціальна доктрина томізму. Гуманісти Відродження: нові уявлення про людину та її світ у творчості Данте, Ф. Петрарки, Л. Бруні, Л. Балли, Пікоделла Мірандоли та ін. Соціальні утопії Т. Мора та Т. Кампанелли. Становлення елементів соціального знання в XV-XVI ст. Соціальне знання на рубежі пізнього Середньовіччя і Нового часу. Соціальні концепції Т. Гоббса та Дж. Локка. Соціальні концепції французької Просвітництва. Соціальне вчення Ж.-Ж. Руссо. Соціальні погляди К. Гельвеція. Роль соціально-політичної думки кінця XVIII – початку XIX ст. в розвитку соціологічного підходу до вивчення суспільства.

Емпіричні соціальні дослідження XIX – початку XX ст. та їх роль в становленні соціології. Соціальна фізіологія К. Сен-Сімона. О.Конт – основоположник позитивістської соціології. Соціологічна концепція Г. Спенсера. Натуралістичні школи в соціології XIX – початку XX ст. Соціологія К.Маркса. Психологічний напрямок в соціології XIX – початку XX ст. Формальна соціологія Ф. Тьонніса. Соціологічна концепція Г. Зіммеля. Соціологія Е.Дюркгейма. Соціологія М.Вебера. Соціологічна система В.Парето. Соціологічна думка Росії XIX – початку XX ст. в контексті становлення світової соціології.

Сучасні пошуки і напрямки соціологічного теоретизування у західній соціології. Неопозитивізм у сучасній соціології. Теоретичні концепції П. Сорокіна. Структурно-функціональна соціологія Т. Парсонса і Р. Мертона. Психоаналітичний напрямок у соціології. Соціологія символічного інтеракціонізму. Феноменологічна соціологія. Франкфуртська школа та її «критична соціологія». Соціальні доктрини неофрейдизму (А. Адлер, К. Юнг, О. Ранк, В. Райх) та постфрейдистська соціологія (Е. Фромм, К. Хорні). Соціобіологія та соціальний біхевіоризм. Неомарксизм і радикальна соціологія. Методологічні проблеми сучасного соціологічного теоретизування. Перспективи розвитку соціологічної теорії. Соціологічні теорії неофункціоналізму. Соціологія Е. Гідденса. Критична теорія Ю. Габермаса. Акціонізм А. Турена. Соціологія П. Бурд'є. Постструктуралістська соціологія М. Фуко. Модерн і постмодерн: логіка соціологічної рефлексії. Соціологічні концепції глобалізації.

Передумови формування української соціологічної думки. Основні етапи історії соціологічної думки. Соціальні ідеї Київської Русі. Специфіка

протосоціології Г. Сковороди. Розвиток соціальної думки в XVII – першій половині XIX ст. Розвиток соціологічної думки в Україні наприкінці XIX – початку XX ст. Соціологія політики М. Драгоманова. Соціологічні ідеї І. Франка, Б. Кістяківського. Генетична соціологія М. Грушевського. Класократична концепція В. Липинського. Соціологічні погляди М. Шаповала.

Розділ 2.2 Загальнотеоретична соціологія

Соціально-культурні і наукові передумови виникнення соціології як науки. Місце соціології в системі суспільствознавства, її зв'язок з іншими науками.

Об'єкт і предмет соціології. Основні методологічні засади соціології як науки. Закони і категорії соціології. Соціальні закони та їх класифікація. Типи соціальних законів. Поняття «категорія» в соціології. Класифікація та систематизація категорій.

Місце соціології в системі соціально-гуманітарних наук. Система соціологічного знання та її елементи. Основні функції соціології як науки.

Еволюція уявлень про суспільство як соціальну систему в протосоціологічній та соціологічній думці. Поняття суспільства та його сутність. Головні ознаки суспільства та його структурні елементи. Проблема типологізації суспільств. Постіндустріальне та інформаційне суспільство, його характерні ознаки. Дуалістичний характер сучасного суспільства.

Сутність модернізації та її різновиди. Теорія модернізації. Трансформаційні процеси в Україні, їх протирічливий характер. Поняття соціальної структури суспільства. Основні елементи соціальної структури: соціальні статуси, соціальні групи, соціальні класи, соціальні верстви, соціальні інститути, соціальні організації, типологія соціальних спільнот. Види соціальної структури суспільства. Поняття соціального класу. Головні ознаки класу. Типології класів. Середній клас як суб'єкт соціальної дії в сучасному суспільстві. Соціальна стратифікація як центральне поняття при аналізі соціальної структури суспільства. Види соціальної стратифікації (закрита та відкрита). Історичні типи стратифікованого суспільства. Основні методологічні підходи до вирішення питань про сутність та перспективи розвитку соціальної стратифікації. Соціальна мобільність як процеси відтворення і розвитку соціальної структури суспільства. Проблема маргінальності соціальних утворень. Основні напрямки соціоструктурних змін в сучасному українському суспільстві.

Поняття соціального інституту. Роль соціальних інститутів в життєдіяльності суспільстві. Сутність та умови процесу інституціоналізації. Види соціальних інститутів. Функції та дисфункції соціальних інститутів. Поняття соціальної організації. Принципи соціальної організації. Типологія соціальних організацій.

Поняття особистості. Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність». Становлення особистості: соціалізація та персоналізація. Основні підходи до визначення феномена соціалізації:

біогенетичний, соціогенний, біхевіористичний, психоаналітичний, інтеракціоністський та ін. Соціальні фактори як умови соціалізації (макрофактори, мезофактори та мікрофактори). Механізми соціалізації (рефлексивний, міжособистісний, традиційний, субкультурний та інституціональний). Агенти соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Ресоціалізація. Основні проєкції соціалізації. Соціалізація як інкультуризація, інтерналізація, адаптація й конструювання соціальності.

Соціальна ідентифікація та ідентичності особистості. Теоретико-методологічні засади розуміння ідентичності. Соціальна та особиста ідентичність. Механізми ідентифікації. Соціальна типологія особистості. Співвідношення ідеального, нормативного та реального типів особистості. Модальна особистість як утілення загальнокультурних цінностей наданого суспільства. Типи особистості як форми життя (Е. Шпрангер).

Феномен покоління в соціології: методологічні засади вивчення. Покоління як історичне, соціально-психологічне й соціологічне явище. Теорії конфлікту поколінь. Концепція зв'язку міжпоколінних відносин М. Мід. Розуміння демографічного, антропологічного, історичного, хронологічного та символічного поколінь. Особливості вертикального та горизонтального аналізу поколінь у соціології.

Культура як репрезентативний феномен. Соціальні функції культури. Культура як система духовного виробництва. Духовне виробництво як культур-індустрія. «Архітектура» творчого сектору в сучасній економіці. Структурні компоненти культури: норми, цінності. Різновиди ціннісно-нормативних структур. Різноманіття типології культури як відображення її поліфункціональності: проблема систематизації. Критерії і варіанти типологізації культур. Культури історичних спільнот (макросистем): а) етно/регіональні культури; б) національні культури; в) цивілізаційні культури. Соціокультурні характеристики цивілізаційних комплексів Заходу й Сходу. Структура і розподіл культурного потенціалу всередині суспільства. Масова й висока (елітарна) культура. Соціологічний підхід до проблематики субкультур в сучасному суспільстві.

Стильова диференціація культури. Поняття стилю й культурної (життєвої) форми. Моностилізм та полістилістична культура. Основні підходи щодо аналізу соціодинаміки культури. Джерела культурної динаміки: інновація, традиція, запозичення (дифузїонізм). Типи культурних змін. Соціокультурний контекст традиційного суспільства. Домінуючі культурні форми епохи Модерну. Постмодерністська культурна ситуація: модуси світосприйняття.

Розділ 2.3 Методологія та програмування соціологічних досліджень

Соціологічне дослідження: поняття, основні етапи проведення. Види соціологічних досліджень. Поняття, функції та призначення програми соціологічного дослідження. Структура програми соціологічного дослідження. Методологічна частина програми: призначення, компоненти, логіка побудування. Методична частина програми: призначення, компоненти.

Вибірка у соціологічному дослідженні. Поняття «генеральна сукупність», «вибіркова сукупність», «одиниця відбору», «одиниця спостереження», «репрезентативність», «помилка репрезентативності». Типи виборок за методом (імовірнісний, цілеспрямований, стихійний) відбору одиниць дослідження.

Загальна характеристика і класифікація методів збору первинної соціологічної інформації. Опитування як метод збору соціологічної інформації, його місце серед інших методів соціологічного дослідження. Характеристика різновидів опитування: цільове призначення, переваги, недоліки.

Аналіз документів в соціології: поняття, можливості, напрями використання. Інформаційні можливості та цінність документальних джерел соціальної інформації. Види документів, їх класифікація та характеристика. Види аналізу документів: загальна характеристика

Програмне забезпечення процесу обробки соціальної інформації. Особливості та вимоги при підготовці інформації для ручної та машинної обробки: редагування, кодування, усунення помилок та ін. Формалізовані, експресивні, графічні та інші методи підвищення ефективності немашинної обробки інформації. Використання статистичних методів: групування, ряди розподілу та інше. Види та форми графічного зображення соціологічних даних. Обчислення середніх величин. Кореляційний аналіз і коефіцієнти залежності ознак. Теоретичні, організаційні, технологічні та інші умови якісного аналізу даних соціологічних досліджень.

Методологічні та методичні засади вимірювання в соціології. Табулювання соціологічних даних. Показники, які характеризують особливості розподілу ознак вимірюваних за різними шкалами. Міри центральної тенденції та міри варіації. Міри варіації. Опосередковане вимірювання. Аналіз двомірних таблиць. Критерій χ^2 (хі-квадрат) та побудовані на ньому коефіцієнти зв'язку. Міри зв'язку які засновані на моделі прогнозу і рангових кореляціях. Кореляційний аналіз. Перевірка статистичних гіпотез.

Основні поняття та категорії соціальної прогностики. Історичні форми прояву передбачення майбутнього. Функції соціального прогнозування. Місце та значення прогнозування в системі соціального управління. Основні принципи і закони соціального прогнозування. Методологічні основи прогнозування. Типи прогнозів. Джерела інформації про майбутнє та основні способи розробки соціальних прогнозів. Специфіка пошукових та нормативних прогнозів. Прогностичні ефекти.

Предметне поле, специфіка та пізнавальні можливості якісної методології. Порівняння основних теоретичних положень кількісної та якісної методологій. Передумови виникнення якісної парадигми в соціології. Процедури аналізу даних в якісних дослідженнях. Методи аналітичної індукції та обґрунтованої теорії (grounded theory) в якісних дослідженнях. Загальна характеристика та види інтерв'ю в якісних дослідженнях. Біографічний метод в якісних дослідженнях: різновиди та особливості застосування. Етнографічний метод в якісній соціології. Види та особливості проведення case-study. Основні теоретичні засади візуальної соціології.

Розділ 2.4 Гендерна соціологія

Гендерна соціологія як галузь соціологічного знання. Специфіка гендерного підходу. Предмет, об'єкт, методологічна база гендерної соціології. Функції, взаємозв'язок з іншими науками. Міждисциплінарний характер даної дисципліни. Основні тенденції розвитку наукових досліджень в області гендерної соціології. Еволюція виникнення гендерних досліджень: жіночі дослідження – феміністичні – гендерні дослідження.

Теоретико-методологічні основи гендерної соціології. Соціобіологічна парадигма, структурно-функціональна парадигма, символічний інтеракціонізм, теорія структурації Е. Гідденса. Соціальне конструювання гендера: соціально-конструктивістський підхід П. Бергера та Т. Лукмана; етнометодологія Г. Гарфінкеля, зміст драматургічного інтеракціонізму І. Гофмана.

Теорія фемінізму. Сутність та соціальні можливості маскулінізму. Гендерна стратифікація: соціологічний зміст. Основні підходи до визначення класової позиції жінок. Гендер як соціальний інститут. Гендерна соціалізація, гендерна ідентичність, гендерні стереотипи в сучасному суспільстві. Гендерна економіка. Трансформація сфери зайнятості, обмеження доступу жінок у престижні сфери виробництва. Професійна асиметрія ринку праці. Дискримінація по ознаці статі в трудовій діяльності. Кар'єрні можливості для чоловіків і жінок. Поняття «скляної стелі». Безробіття як соціальне явище, її гендерна специфіка. Характеристика чоловічого і жіночого безробіття.

Основні напрямки і форми залучення жінок до політичної діяльності. Закордонний досвід по посиленню політичного впливу жінок на розвиток суспільних процесів. Гендерні квоти, можливості їхнього введення в Україні. Гендерне насилля. Визначення категорії «насильство над жінками і дівчинками», міжнародний характер проблеми. Рівні насильства і його види. Фізичне, сексуальне, психологічне насильство в родині. Формування політики гендерного паритету в українському суспільстві.

Розділ 2.5 Соціологія права і девіантної поведінки

Предмет та функції соціології права і девіантної поведінки. Соціологічна доктрина права М. Вебера, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, П. Сорокіна, Є.Ерліха. Марксистська соціологія права. Американська школа соціології права: Р. Паунд, О. Холмс, Т. Парсонс. Сучасні підходи в соціології права.

Поняття й основні ознаки права. Соціальні функції права. Сутність правової норми, її специфічні риси, структура та функції. Правова поведінка: ознаки, види, суб'єкти. Сутність та види правомірної поведінки. Правова свідомість: сутність, структура, рівні. Правова культура: сутність, рівні, елементи, види. Правове виховання. Правовий нігілізм як антипод правової культури. Поняття юридичної організації, його зміст та специфіка.

Поняття девіації, її різновиди, форми, функції. Західні теорії девіантної поведінки: біологічний позитивізм Ч. Ломброзо та В. Шелдона; концепції аномії Е. Дюркгейма та Р. Мертон; теорія диференційної асоціації (Е.

Сазерленд); субкультурна теорія; теорія стигматизації. Сучасні теорії дослідження девіацій (радикальна криминологія, феноменологія, лівий реалізм, миротворча криминологія, конструктивізм).

Соціальний контроль: сутність, форми, види, моделі як механізм самоорганізації суспільства. Дослідження соціального контролю в роботах Р. Мертона, Р. Парка, Е. Росса, П. Бергера. Постмодерністське розуміння соціального контролю.

Корупція як суспільна девіація: сутність та форми. Злочинність як соціальне явище. Основні соціологічні теорії злочинності: драматизації зла, диференційованої асоціації, конфлікту культур, відчуження, нейтралізації, стигматизації, референтної групи, злочинних субкультур, соціального контролю, сприятливих можливостей, дрейфу, соціальної дезорганізації і їхня інтерпретація. Сутність делінквентної субкультури. Професійна та тюремна субкультури. Покарання: сутність і принципи. М. Фуко про народження тюрми. Основні типи пенітенціарних систем.

Розділ 2.6 Соціологія політики

Предмет, функції та структура соціології політики. Еволюція уявлень про політику. Сутність та рівні функціонування політичного життя. Аспекти визначення, структура та функції політики. Атрибути (властивості) політики: поняття, основні групи. Системний вимір політики. Постсистемні концепції політики («новий інституціоналізм», «синергетична парадигма», девелопменталістська концепція). Поняття та легітимність політичної влади. Демократія, авторитаризм, тоталітаризм. Неототалітарні тенденції суспільного розвитку. Поняття та типологічні характеристики сучасної держави. Багатоскладові суспільства. Сегменти багатоскладового суспільства. Надсегментні орієнтації. Моделі політичної організації суспільства: пірамідальна, «центр-периферія», матрична. Поняття, соціальна природа та функції політичних партій. Типологія та структура політичних партій. Особливості розвитку політичних партій у посткомуністичних країнах. Поняття і формат партійної системи. Групи інтересів та групи тиску як конститuentи громадських об'єднань. Політико-управлінський цикл. Аналіз визначення проблеми і формування порядку денного політики. Підходи до суспільних проблем. Громадська думка і публічна політика. Теорії контролю порядку денного політики. Типологія питань публічної політики.

Поняття, функції, рівні, види та агенти політичної соціалізації. Етапи політичної соціалізації. Поняття, функції, типи політичної культури. Структура політичної культури: політична свідомість, політична діяльність та поведінка соціальних суб'єктів. Форми політичної участі. Вибори та виборчий процес як об'єкт соціологічного вивчення. Екологічна, соціально-психологічна та інструментально-раціональна методологія електоральних досліджень. Електоральна установка та електоральна поведінка. Електоральний простір: поняття, структура. Основні напрями інформаційно-аналітичного забезпечення виборчих кампаній. Виборчий екзит-пол.

Розділ 3. Критерії оцінювання

Комплексний кваліфікаційний екзамен (ККЕ) за спеціальністю 6.030101 Соціологія проводиться у тестовій формі.

Екзаменаційний білет komponується з таких завдань:

I рівень складності

(завдання з вибором однієї правильної відповіді)

30 тестових завдань по 2 бали за кожену правильну відповідь

- Розділ 2.1 – 5 завдань
- Розділ 2.2 – 5 завдань
- Розділ 2.3 – 5 завдань
- Розділ 2.4 – 5 завдань
- Розділ 2.5 – 5 завдань
- Розділ 2.6 – 5 завдань

II рівень складності

(завдання на встановлення відповідності («логічні пари»)

або на встановлення правильної послідовності)

6 тестових завдань по 4 бали за правильно виконане одне тестове завдання

(у кожному тестовому завданні нараховується 1 бал за кожену правильно встановлену відповідність («логічну пару») або послідовність)

- Розділ 2.1 – 1 завдання
- Розділ 2.2 – 1 завдання
- Розділ 2.3 – 1 завдання
- Розділ 2.4 – 1 завдання
- Розділ 2.5 – 1 завдання
- Розділ 2.6 – 1 завдання

III рівень складності

(завдання відкритої форми з короткою відповіддю)

4 тестових завдання по 4 бали за правильно виконане одне тестове завдання

- Розділ 2.1 – 2 завдання
- Розділ 2.2 – 1 завдання
- Розділ 2.3 – 1 завдання

Бали не нараховуються в разі:

- помилкової відповіді;
- якщо порушена інструкція з виконання тестових завдань;
- відсутності відповідей;
- позначення відповіді олівцем, навіть, якщо вона правильна.

У разі розбіжності між відповідями в екзаменаційній роботі та у чернетці, оцінюються відповіді, відзначені в екзаменаційній роботі.

Розділ 4. Перелік навчально-методичної літератури з підготовки до комплексного кваліфікаційного екзмену

Довідники, словники, енциклопедії

- Аберкромби Н. Социологический словарь. Пер. с англ. – М.: ОАО Изд-во «Экономика», 1999. – 428 с.
- Краткий словарь по социологии / Авт.-сост. П.Д. Павленюк. – М.: ИНФРА-М., 2000. – 272 с.
- Краткий словарь по социологии. – М.: Политиздат, 1989. – 479 с.
- Словник соціологічних і політичних термінів. – К.: Вища школа, 1993. – 141 с.
- Современная западная социология. Словарь. – М.: Политиздат. 1990. – 432 с.
- Соціологічна енциклопедія / Ред.-уклад. В.Г. Городяненко. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.
- Соціологія: Короткий енциклопедичний словник / Уклад. В.І. Волович та ін. – К.: Укр. Центр духовної культури, 1998. – 736 с.
- Соціологія політики: енциклопедичний словник / авт.-упоряд.: В.А. Полторак, О.В. Петров, А.В. Толстоухов. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – 442 с.
- Социологи XX века (биографический словарь) / под ред. проф. В.Г. Городяненко. – Д.: ДГУ, 1999. – 128 с.
- Социологический словарь. - Минск: Университетское, 1991. – 528 с.
- Социологический справочник. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 382 с.
- Социологический энциклопедический словарь. На русском, английском, немецком, французском и чешском языках. – М.: ИНФРА-М-НОРМА, 1998. – 488 с.
- Социология: словарь-справочник. Т. 1-4. – М.: Наука, 1990-1991.
- Тадевосян СВ. Словарь-справочник по социологии и политологии. – М.: Знание, 1996. – 272 с.

Підручники, навчальні посібники

- Барматова С.П. Політична соціологія: курс лекцій. – К.: Аналітичний центр вивчення суспільства, 2003. – 252 с.
- Бурдые П. Социология политики / пер. с фр.; сост., общ. ред. и предисл. Н.А. Шматко. – М.: Socio-Logos, 1993. – 336 с.
- Вишняк О. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. – К.: Ін-т соціології НАНУ, 2000. – 308 с.
- Гидденс Э. Социология. – М.: Эдиториал УРСС, 1999. – 704 с.
- Городяненко В.Г. Социологический практикум. Учеб.-метод. пособие. – К., 1999. – 180 с.
- Демичева А.В., Ходус О.В., Швидка Л.І. Суспільствознавство: Людина. Суспільство. світ: навч. посіб. / за ред. В.Г. Городяненко. – Д.: Вид-во ДНУ, 2004. – 556 с.
- Зарубіжна соціологія (XX – початок XXI ст.): хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Уклад.: Городяненко В.Г., Ніколенко В.В.; за ред.

В.Г. Городяненко. – Д.: Вид-во ДНУ, 2009. – 656 с.

Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології: від античності до початку ХХ ст. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.

Захарченко М.В., Бурлачук В.Ф., Молчанов М.О. та ін. Соціологічна думка України. – К., 1996. – 424 с.

Кола Д. Политическая социология / пер. с фр. – М.: Изд-во «Весь мир», 2001. – 406 с.

Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Введение в социологию: Учебно-методическое пособие. – К.: МАУП, 1996. – 124 с.

Монсон П. Лодка на аллеях парка: Введение в социологию. – М.: Весь МИР, 1994. – 96 с.

Новітні соціологічні теорії: Хрестоматія. Тексти / Уклад.: Богомаз К.Ю., Комих Н.Г. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2011. – 325 с.

Общая социология: Учебное пособие / Под общ. ред. проф. А.Г. Эфендиева. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 654 с.

Основи теорії гендеру: Навч. посібник. – К.: К.І.С., 2004. – 536 с.

Петров О.В. Социологические избирательные технологии. – Д.: Арт-Пресс, 1998. – 164 с.

Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття. Посібник. – К.: Либідь, 1996. – 224 с.

Попова И.М. Социология. Введение в специальность. Учебник для студентов вузов. – К.: Тандем, 1997. – 287 с.

Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К.: Наук. думка, 1995. – 223 с.

Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навч. посібник. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.

Симончук О.В. та ін. Технології прикладних соціологічних досліджень. Навч.-методичний посібник. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2003. – 200 с.

Смелзер Н. Социология. – М.: Феникс, 1994. – 688 с.

Соціологія: підручник / За заг. ред. проф. В.П.Андрущенко, проф. М.І.Горлача. – Х.; К., 1998. – 696 с.

Соціологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.Г. Городяненко. – К.: ВД «Академія», 2002. – 560 с.

Соціологія. Підручник для студентів. – 3-є вид., перероблене, доповнене / за ред. В.Г. Городяненко. – К.: ВД «Академія», 2008. – 560 с.

Социология. Учебное пособие / Под ред. Э. Тадевосяна. – М., 1995. – 272 с.

Соціологія ХІХ – початку ХХ ст.: Хрестоматія / В.Г. Городяненко, О.В. Гилюн (уклад.); за ред. В.Г. Городяненко. – Д.: Вид-во ДНУ. – 2007. – 628 с.

Спеціальні та галузеві соціології / В.Є. Пилипенко, Н.В. Балабанова, О.І. Вишняк та ін.; За ред. В.Є. Пилипенка. – К.: Каравела, 2003. – 304 с.

Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Методология и методы социологических исследований: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2000. – 304 с.

Тощенко Ж.Г. Социология. Общий курс. – М.: Прометей, 1998. – 511 с.

Фролов С.С. Социология: Учебник для вузов. – 2-е изд. – М.: Логос, 1996. – 360 с.

Хрестоматия по общей социологии / Ред.-сост. В.Г. Городяненко. – Д.: Изд-во ДНУ, 2005. – 520 с.

Шаповал М. Загальна соціологія. – К., 1996. – 368 с.

Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.: «Добросвет», «Книжный дом «Университет», 1998. – 596 с.

Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навч. посібник / за ред. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2009. – 200 с.